

Kur'an-i Kerim ve Kitab-i Mukaddeste Hukuki Açıdan Aileye Bakış

Hysni Skura^{1*}

¹Department of Islamic Sciences/ Beder University, Albania

*hskura@beder.edu.al

(Geliş Tarihi: 25 Nisan 2023, Kabul Tarihi: 19 Mayıs 2023)

(DOI: 10.59287/ijanser.716)

(1st International Conference on Recent Academic Studies ICRAS 2023, May 2-4, 2023)

ATIF/REFERENCE: Skura, H. (2023). Kur'an-i Kerim ve Kitab-i Mukaddeste Hukuki Açıdan Aileye Bakış. *International Journal of Advanced Natural Sciences and Engineering Researches*, 7(4), 279-288.

Özet – Kutsal kitaplar, insanlar arasındaki ilişkileri ve aile yapısını düzenleyen hukuki prensipleri içermektedir. Aile, her kutsal kitapta da çok önemli bir konudur ve insanların hayatındaki en temel birimlerden biridir. Kur'an-ı Kerim, aile kavramını Allah'ın insanlara lütfettiği bir nimet olarak tanımlar. İslam dininde evlilik, iki kişinin karşılıklı rızası ile gerçekleşen bir sözleşme olarak kabul edilir ve bu sözleşme tarafların birbirine karşı sorumluluklarını ve haklarını belirler. Ayrıca Kur'an-ı Kerim, aile içinde sevgi, saygı ve adaletin korunmasını vurgular.

Kitab-ı Mukaddes ise aileyi, Tanrı'nın insanlara verdiği bir armağan olarak tanımlar. Kitap, evliliğin birlikte yaşamak, çocuk sahibi olmak, birbirine sadık kalmak ve birbirine yardım etmek anlamına geldiğini belirtir. Ayrıca Kitab-ı Mukaddes, aile içinde sevgi, saygı ve bağlılığın korunması gerektiğini vurgular. Her iki kitap da aile içindeki eşitlik ve adalet ilkesine büyük önem verir. Erkekler ve kadınlar arasında eşitlik prensibi kabul edilirken, her bir bireyin hakları ve sorumlulukları belirtilir. Ayrıca aile içinde çocukların korunması ve eğitimi de çok önemli bir konudur.

Sonuç olarak, Kur'an-ı Kerim ve Kitab-ı Mukaddes, aile kavramını büyük bir saygı ve önemle ele alır ve insanların aile içinde sevgi, saygı ve adaletle birlikte yaşamasını öğretir.

Anahtar Kelimeler – Kutsal, Kitap, Kuran, Kitab-i Mukaddes, Aile

I. GİRİŞ

Kur'an-ı Kerim ve Kitab-ı Mukaddes, dünya literatüründe önemli bir yere sahip olan iki kutsal kitaptır. Her iki kitapta da aile, insan hayatının en temel birimlerinden biri olarak kabul edilir. Bu kitaplarda aileye hukuki açıdan bakış açısı, evlilik sözleşmesi, eşitlik, adalet, sevgi, saygı, bağlılık, çocukların korunması ve eğitimi gibi önemli konular ele alınır. Aile yapısının korunması ve sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi, her iki kitapta da vurgulanan bir konudur ve toplumun düzeni ve istikrarı açısından büyük önem taşır.

II. MATERYAL VE YÖNTEM

Kur'an-ı Kerim ve Kitab-ı Mukaddes'te aileye hukuki açıdan bakış, çeşitli konuların ele alınması ve açıklanması ile gerçekleştirilir. Bu konular arasında evlilik, eşitlik, adalet, sevgi, saygı, bağlılık, çocukların korunması ve eğitimi yer alır. Metod olarak her iki kitapta da aile kavramı Allah'ın insanlara verdiği bir nimet olarak tanımlanır ve aile yapısının korunması ve sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi vurgulanır. Ayrıca her iki kitapta da eşitlik ve adalet prensipleri benimsenirken, aile

içinde sevgi, saygı ve bağlılığın korunması gerektiği vurgulanır.

I. Kur'an ve Kitab-ı Mukaddeste Evlenme Hukuku

[1] A. Kur'an'da Evlenme Hukuku

“İslâm hukukuna göre evlilik yapan tarafların haklarını güvence altına almak için düzenlemeler yapmak ve bu düzenlemeyi maslahat prensibi doğrultusunda zorunlu hale getirmek mümkündür. Ancak buna riayet edilmeden taraflar arasında usulüne ve şartlarına uygun olarak akdedilen nikâhı da yok saymak mümkün değildir.[1]

İslam hukukunda evlilik müessesesi fıkıh kitaplarındaki nikâh, talâk, ahvâl-i şahsiye, *münakalat* ve *müfârakât* gibi başlıklar altında incelenmiştir. Dolayısıyla İslam aile hukuku tabiri yenidir ve modern hukuk sistematığının neticesi olarak çıkmıştır. Bu sebeple yeni sistematığe göre İslam fikhinin aile yapısının tanımlanmasında fayda vardır.

Aile, kişinin bakmakla mükellef olduğu kişilerden oluşan en küçük müessese olarak tarif edilir. Fakat modern çağda bu kişiler daha çok karı koca ve çocuklar ile sınırlı tutulmuştur. Hâlbuki İslam'a göre kişinin sürekli olarak bakmakla yükümlü olduğu kişiler arasında, dede ve nine (kocanın babası ve annesi) de vardır. Bu sebeple İslam'a göre anne ve baba yürürlükteki kanunların hilâfına daima çocuklarına mirasçı olurlar. Mevcut kanunlara göre ise ölenin çocuğu varsa onun ebeveyni mirasçı olamaz.

Bu kapsamda İslam fikhına göre dar manada bir aile tarifi yapmak gerekirse; ebeveyn, çocuklar, dede ve nineden ibarettir denebilir. Ama anne ve babadan başka kişinin bakmakla mükellef olduğu diğer akrabalarını da aileye katmak daha doğrudur. Bunlar ise fiilen bakıma muhtaç olan akrabalar ve bakıma muhtaç olduğunda kendilerine sahip çıkılması gerekenler diye ikiye ayrılır.

Yaptığımız aile tariflerinin üç kategorisi de miras bağlamında izah edilebilir. Buna göre şöyle ir sonuç çıkar: Aralarında her zaman için miras bağı olanlardan oluşan dar aile: Ebeveyn, çocuklar, dede ve nine.

1. Kur'an'da Evlenmenin Hükümü

Evlilik, birinci kaynak olan Kur'an'ı Kerimde, Nisa suresinin üçüncü ayetinde emredilmektedir: ...

“Aadaleti sağlayamayacağınızdan endişe ederseniz, onlarla değil, size helâl olup arzu ettiğiniz diğer kadınlarla iki, üç veya dört hanım

olmak üzere evlenin.” [2] İslam hukukçuları evliliği bir sözleşme olarak nitelendirmişler ve bu akitle beraber bir arada yaşama haklarına da sahip olurlar.[3] Bu yasal hakkı bir erkek ve kadın arasındaki haklar ve yükümlülükler oluşturur ve bu hakların bazıları da şunlardır: tekeşlilik, miras, mal varlığı, eşin kendi ebeveyninden varis olduğu mal vs. Efendimiz 'in (s.a.s) da hadislerinde evliliği beğenmiş ve teşvik etmiş: “evlenen kişi, kendi dininin üçte ikisini korumuş olur” [4]. Bundan anlıyoruz ki evlilik ne kadar önemli ve topluma ne kadar faydalı bir şey olduğunu. Evlilik akdi ilk olarak neslin devamı için ilk önemli unsur, aile uyumu oluşturulur, çalışmaya sevk eder.

Evlilik, Yüce Yaraticının insan fitratına koyduğu şartlar gereği herkes için bir ihtiyaçtır. Bu sebeple evlilik, örnek ve önder insan Peygamber (s.a.s)'in hayatına da girmiştir. Ve O sünnet-i nebeviyesi içinde, "Evlenmek benim sünnetimdir. Kim benim sünnetimi yapmazsa benden değildir" hadis-i şerifiyle genel hükmünü almıştın "Sizin şerhleriniz bekârlardır" hadis-i şerifi de bu manayı teyit eder. Tabii bir şekilde diğer kayıtlar sebebiyle evlenme gereği hükmü, imkânı olanlara hamledilir.

Bununla beraber evlilik sorumluluk gerektiren bir fiil olması hasebiyle, söz konusu mesuliyeti evine helal para getirememeye örneğinde olduğu üzere hiçbir suretle taşıyamayacaklara haramı onu kısmen taşıyamayacaklara ise mekruh olur. Tam tersi ise evlenmediği zaman günaha düşecekler için farz, kısmen günaha girme ihtimali olanlara vacip, evlenmediği zaman günaha girme ihtimali bulunmasa bile şartlan müsait olanlar için ise mendup diğer ifadesiyle sünnettir. Bu durum daha çok Hanefi, Maliki ve Hanbelilerden oluşan cumhur tarafından ifade edilmiştir. Çünkü Şafiilere göre genel hüküm mübahlık, Zâhirilere göre de farziyettir.

Zira imkânı olan erkek ve kadınların evlenmemeleri, insan neslinin tükenmesine sebep olur. Bu netice ise insanın bekası üzerine kurulu olan evrendeki sünnetullahaya aykırı bir sonuç olduğundan tasvip edilemez. Bu yönüyle meseleye bakıldığında, evlenmenin cenaze namazına katılmak veya cihada çıkmak türü bir farz-ı kifâye olduğunu söyleyebiliriz.

İslam hukukunun ahkâmıyla mukayyet kalan şahısların meşru dairede biyolojik ihtiyaçlarını giderme arzuları, Müslüman toplumlar için Yukarıdaki hadiste de geçtiği üzere evlenme, sünneti müekkededir. Fakat bazı şartlarda farz, vacip, haram da olabilir:

1) Evlenmediği takdirde zina suçu işleyenini kesinlikle bilen, malı ve bedeni evlenmek için yeterli kimsenin evlenmesi farzdır. Evlenmediği zaman zinaya düşüp düşmeyeceği kesin olmayan kimsenin evlenmesi vaciptir.

2) Evlenmediği zaman zinaya düşmekten korkusu bulunmayan normal insanın evlenmesi sünneti müekkededir.

3) Elendiği takdirde karısına kötülük edeceğini, ona karşı kocalık görevlerini yapamayacağını kesinlikle bilen kimsenin evlenmesi haramdır.

2. Kur'an'da Evlilik ve Neticeleri

İnsanlığın devamı, kadınla erkeğin beraberliğine bağlıdır. Bundan dolayı Kur'an'ı Kerim, insanları evlenmeye teşvik etmiş: *"Allah size, kendinizden eşler var etti, eşlerinizden de sizin için oğullar ve torunlar yarattı ve sizi güzel şeylerle rızıklandırdı [5]... "*, *"içinizdeki bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden iyi olanları evlendirin. Eğer yoksul iseler, Allah Lütfi'yle onları zenginleştirir. Allah'ın lütfü geniştir, (O, her şeyi) bilendir [6]"* demiştir.

İyi kadını, dünyanın en güzel nimeti sayan İslam Peygamberi de şöyle buyurmuştur: *"Dünya bir geçimden ibarettir. Şu geçim dünyasının en güzel nimeti de iyi kadındır [7]"*. *"Mü'min, Allah korkusundan ve O'na itaatten sonra, iyi bir kadından yararlandığı kadar hiçbir şeyden yararlanmamıştır. Çünkü ona emretse sözünü dinler, yüzüne baksa kendisini sevindirir, üzerine yemin etse yeminini doğru çıkarır, başka tarafa gitse, kendisinin gıyabında namusunu ve malını korur [8]"*. *"Gençler, sizden gücü yeten evlensin. Çünkü bu, gözü harama karşı korur, namusu muhafaza eder. Gücü yetmeyen de oruç tutsun, çünkü oruç, şehveti kırar"*. *Nikâh, benim sünnetimdir. Sünnetimi yapmayan benden değildir. Evleniniz, çünkü ben sizin çokluğunuzla diğer ümmetlere övüneceğim. Hali vakti yerinde olan evlensin, eli dar olan da oruç tutsun. Zira oruç, şehveti kırar"*.

Konuyu detaylandırmaya girmeden hukuk nazarında evliliğin konumunu tayin etmekte fayda vardır. Neticede buna göre İslam fıkhdaki evliliğin yeri de anlaşılmış olacaktır. Evlilik genel olarak dînî veya gayr-ı dînî olmasına, karı-koca eşitliğine dayanıp dayanmamasına ve birden fazla eşle evlenilebilip evlenilememesine göre üç kısma ayrılır. İslam'ın bu noktadaki yerini; Hıristiyanlardan farklı bir manada dini erkek adına çok eşli, âdil fakat zahiren eşitsizlik görünen bir konum olarak tarif edebiliriz.

Hıristiyanlıkta tek evlilik asıldır. Ayrıca karı-koca arasında yapılan nikâh kutsaldır, bu sebeple de bir daha bozulamaz. Çünkü İncil'de şöyle bir hüküm vardır: *"Karısını boşayan ve bir başkası ile evlenen her adam zina eder. Bir kocanın boşadığı ile evlenen zina eder."* [9] Dolayısıyla hukuken boşanma mümkün olmadığından, karı ve kocanın ciddi geçimsizlik durumlarında eşlerin süresiz ayrılığı gibi bir yol devreye girer. İslam'da ise nikâh, sevap veya günah getiren, fakat hukukî olan bir muameledir. Dolayısıyla şartlar onun bitmesini gerektirirse aile bozulabilir. Neticede eşler de başka kişilerle evlenebilirler.

Diğer yandan, İslam'a göre evlenmeye dinden uzak ve seldiler manada tamamen hukukî bir muamele olarak bakamayız. Çünkü böyle düşündüğümüzde evlenme ecir getiren bir sünnet olamaz. Kaldı ki Zâhirîler gibi evlenmeyi ömürde bir defa ve bir anlık kadar bile olsa farz görenler vardır. Keza seldiler bir anlayışta iyi çocuk yetiştirme sâlih bir amel sayılamaz. Yine eşlerin birbirleriyle ilişkisi hiçbir zaman sevap getiremez. Hâlbuki İslam fikhına göre bütün bunlar, sevap ve günah ekseninde Cereyan etmektedir. Üstelik evlilikteki ana şartlar tamamıyla ilâhi kurallara göre ilmen..

3. Evliliğin Gayesi

Fertlerin ıslahı ailelerin ıslahı demektir. Ailelerin ıslahı da toplumun ıslahı demektir. Bu sebeple fertlerin doğup büyüdüğü aile yapısı çok önemlidir. Genel olarak İslam fikhı çerçevesinde evliliğe bakıldığında şu temel unsurlar görülür:

Evlenmenin amacı, sadece erkekle kadının doğal duygularını doyurmaları değil, insanların üremesidir. Şehvet duygusu, neslin devamı için bir araçtır. Nitekim Hz. Peygamber: *"Evleniniz, çünkü ben sizin çokluğunuzla diğer ümmetlere övüneceğim"* cümlesiyle evlenmemin amacının üreme olduğunu belirtmiştir.

a. Aile Kurarak Taraplara Huzur Vermek

Şu ayet-i kerime insanlar evlenerek, aile kurarak her iki taraf için de huzur kaynağı olduğunu açıkça gösterir:

"O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de: Kendilerine ısınmanız için, size içinizden eşler yaratması, birbirinize karşı sevgi ve şefkat var etmesidir. Elbette bunda, düşünen kimseler için ibretler vardır" [10]. Bu ayette kullanılan ifadelerden yola çıkarak anlayabiliyoruz ki sizin türünüzün dışında olanlarla evlenemezsiniz, sizin

devamınızı, huzuru, mutluluğunuzu sadece ailede bulacaksınız. Aynı şekilde başka bir ayet-i kerimesinde de şunu görmekteyiz:

“Eşleriniz sizin elbiseleriniz, siz de eşlerinizin elbiselerisiniz” [11]. Yani sizin eşleriniz sizin için siz de eşleriniz için âdete birer elbisesiniz, birer koruyucu ve üzerlerinizde ağır vazifeler düşmektedir. Bütün yönleriyle diyebileceğimiz bir vazife düşüyor ve bunun içinde de harama giden yolları kapatıyor evlilik adeta. Bunu da şöyle bir hadisi şerifte açıkça görebiliyoruz:

“Hangi genç daha ilk çağlarında evlenirse onunla ilgilenen şeytan ümidini keser ve yazık yazık, o benden dinini korudu der.” [12] Daha genç yaşlarında evlenen kimseler, tabii ki maddi durumları olduktan sonar, kendini harama düşmekten korumuş olur ve kendi kalbi itminana erer. Aile bütün toplumların çekirdeğidir. Bundan dolayı aile huzurlu ise toplum da huzurlu olacak, aile huzurlu değilse toplum da huzursuz olacak. Aile huzurunda büyük bir rol oynayan kısım da eş seçimidir. İslam dini eşlerin dindar olmasına çok önem vermiş ve bunu şu hadisi şerifte görmekteyiz:

"Bir kadınla şu dört gerekçe ile 'evlenilir: Malı, soyu, güzelliği ve sen dindar olanı seç ki, elin bereket görsün." [13] Bu hadisi şerifi destekleyen başka bir hadisi şerif de var o da şöyledir:

"Kadınlarla güzelliği için evlenmeyiniz. Çünkü güzellikleri onları kötü huylu yapabilir. Onlarla malları için de evlenmeyiniz. Çünkü malları onları taşkınlığa sevk edebilir. Onlarla sadece dindarlıkları sebebiyle evleniniz. Zira siyah, kulağı delik dindar bir cariye daha hayırlıdır" [14] burada görüyoruz ki hayatını beraber geçireceğimiz kişiyi çok iyi seçmemiz gerekmektedir çünkü o toplumun tohumu verimli bir toprağa verilmesi lazım.

b. Neslin Devamını Sağlamak

İyi insanlar yetiştirmenin yollarından bir tanesi de evlenerek iyi çocuk yetiştirmektir. Maksat, dine, milletine, vatanına ve bütün insanlığa hizmet edecek bir evlat yetiştirmek olsa gerek. Evlilik neslin devamında ana rol oynayan bir müessesedir ve aynı zamanda gayri meşru yollarının kapılarının kapatır. Her çocuk kendi neslini ta nereye kadar bulabilme bir imkânına sahip olur.

4. Evlilik Çeşitleri

Bu kısımda iki sınıflandırma yapabiliriz. Birincisi, evlilik hükmü diyebileceğimiz evliliğin İslam hukukuna göre neveleri. Bu üç çeşittir:

1. Vacip 2. Mustehab 3. Mekruh evlilik.

Vacip evlilik: maddi durumu iyi olan, evi olan, geçimini sağlayabilecek kadar zengin, eşi ile beraber mutluluk ve itminan içinde yaşayabilecek olan kimsedir.

Mustehab evlilik: maddi durumları olan, aile geçimini sağlayabilecek kadar zenginliği olan ve aynı zamanda kendini harama düşmekten koruyabilen kimse.

Mekruh evlilik: eşine, çocuklarına nafakasını sağlamayan kimse, evliliği gerçekleşmiş olmasına rağmen o akdi ayakaltına alıp, kendini haramdan/zinadan korumayan kimse için mekruhtur.

Bazen evlilik yasak da olabilir, evliliği yasak olan kimseler de şunlardır: geçimini sağlamayıp ve haram yollara (çalmak) düşmekten korkan, belli bir hasatlığı olan mesela (psişik veya ağır fiziki hastalık veya devası bulunmayan hastalık).

5. Muteberlik Açısından Evlilik Nevileri

a. Sahih Evlilik

İslam fikhında inikat ve sıhhat şartlarını taşıyan evliliğe sahih evlilik denir. Bunun neticesinde kocaya, hanımı lehine Mehir ve nafaka mükellefiyeti gerekirken; mukabilen hanımın da kocasının evine gitmesi, izinsiz olarak oradan çıkmaması ve masiyet durumu hariç kendisine itaat etmesi gerekir. [15]

b. Fasit Evlilik

Aslen sahih olduğu halde vasfen sahih olmayan evliliğe fasit evlilik denir. Böyle bir akit, sıhhat şartlarındaki bir eksiklikten kaynaklanır. Bu durum, zatında meşru olmakla birlikte gayr-ı meşru bir şeyle birlikte bulunması sebebiyle de olabilir [16].

c. Batıl Evlilik

Akdin unsurları veya akde ait şartların eksik olduğu evliliğe batıl denir. Mesela evlenilmesi yasak olan bir kişi ile evlendiği zaman bu da bir batıl evlilik sayılır ve geçersizdir. Burada ister Müslüman ister gayri Müslim olsun fark etmez.

d. Gizli Nikah

Gizli nikâh taşıdığı vasfa göre batıl veya fasit evlilik arsında bir yerde kalır. İslam'da asıl olan nikâhla beraber insanlara bildirmektir. Efendimiz bir hadis şerifinde mealen şöyle buyurmaktadır: “nikâh akdini ilan ediniz, onu mescitlerde kıyınız ve üzerine def çalınız” [17].

Kısaca söyleyecek olursak: İslam hukuku evliliği maddi imkânları, eşi ve çocuklarıyla geçilebilecek, evlilik akdini çiğnemeyen kimseler için teşvik etmektedir. İslam dini evliliği seçip evlenmemeksizlikten uzak durmamıza söyler.

[2] B. Kitab-ı Mukaddeste Evlenme Hukuku

Yeni ahid ve eski ahidi aile ve evlilik konusunda karıştırarak onlardaki hükümleri araştırırken şunu rastlamaktayız ki E. A kitabında evlilik Yehovanın İsrail ile evliliği kastedilir, Y.A ise nihai evlilik gibi Mesih ve O'nun Kilisesi ile birliğin konuşur.

Evlilik, erkeğin ve kadının bir arada yaşamak, üzerindeki belli hakları yerinde getirme akdidir. Bu ilişki Hz. İsa'nın kilise ile ilişkisini yansıtmak için düzenlenmiştir. Hristiyanlık'ta evlilik, İsa ve Kilise birliğinin sembolü olarak kabul edilmektedir. Hristiyanlara göre, iki insan Allah huzurunda evlendiklerinde, Allah'ın nazarında onların, bir tek varlık oldukları kabul edilmekte, bu birliğe Allah'ın da katıldığına inanılmaktadır. [18] Kilise hukukunun oluşmaya başladığı dönemlerde evlilik akdi için herhangi bir şekil şartı konulmazken, eşler arasındaki ihtilafların çoğalması nedeniyle 12. yüzyıldan itibaren evlenme, Allah'ın huzurunda, kilisede, İsa'nın sözleriyle, halka ilan edilerek oluşturulmaya başlanmıştır [19]. Evlilik farklı insanlar ve farklı toplumlarda farklı görülebilir fakat Allah'ın öğretisi nedir, evliliğin dini temelleri nelerdir bakacak olursak şöyle bir şey ortaya çıkmaktadır:

“Ve RAB Allah dedi: Adamın yalnız olması iyi değildir; kendisine uygun bir yardımcı yapacağım. Ve RAB Allah her kır hayvanını ve göklerin her kuşunu topraktan yaptı ve onlara ne ad koyacağını görmek için adama getirdi ve adam her birinin adını ne koydu ise, canlı mahlûkun adı o oldu. Ve adam bütün sığırlara ve göklerin kuşlarına ve her kır hayvanına ad koydu; fakat adam için kendisine uygun yardımcı bulunamadı. Ve RAB Allah adamın üzerine derin uyku getirdi ve o uyudu ve onun kaburga kemiklerinden birini aldı ve yerini etle kapladı ve RAB Allah adamdan aldığı kaburga kemiğinden bir kadın yaptı ve onu adama getirdi. Ve adam dedi: Simdi bu benim kemiklerimden kemik ve etimden ettir; buna Nisa(Kadın) denilecek, çünkü o insandan alındı. Bunun için insan anasını ve babasını bırakacak ve karısına yapışacaktır ve bir beden olacaklardır.” [20].

Yukarıda zikrettiğimiz ayette görüldüğü gibi Allah ilk baştan beri insanı yalnız bırakmak istememiş ve onun için eş yaratmış ki birbirlerine

destek ve yardımcı olsunlar. İnsana yalnızlığını gidermek için belli hayvanlar götürülmüş ama hiçbiri teselli edememiş ta ki Allah Âdem (Adam) için Havva'yı (Eva) yaratıyor ve böylece yeryüzünde ilk sosyal hayat başlamaktadır.

Evliliğin başka bir amacı da arkadaşlıktır. Yalnız olan Hz. Âdeme bir arkadaş yaratıp onu yalnız bırakmamış.

“Ve Allah insanı kendi suretinde yarattı, onu Allah'ın suretinde yarattı; onları erkek ve dişi olarak yarattı. [21]

1. Evlenmenin Hükümü

Bu bölümde Kitab-ı Mukaddeste evlilikle ilgili konular ele alınacak. K.M göre evlilik şöyledir:

- Evlilik, bir erkek ile kadının birleşmesidir. Hayatlarının sonuna dek “tek beden” olurlar.
- Karı ile koca, birbirine eş olmalı ve Tanrı'nın Krallığı yolunda birbirine yoldaş olmalıdır.
- Hristiyan evlilikler mutlu ve kalıcı olmalıdır. Böylece çocuklar da Tanrı'ya hizmet etmek için yetiştirilecektir.
- Erkek ile karısı arasında cinsellik ikisi için de büyük nimettir. Ancak evlilik dışı cinsellik yanlıştır.
- Karı ile koca arasında iyi iletişim, mutlu evlilik için çok önemlidir.

2. Evlilik ve Neticeleri

a. Tek Beden

Tanrı Âdem'i topraktan yaratmıştır. Ancak Havva'yı ikinci bir toz yığından yaratmamıştır. Onu, kocasının kaburgasından yaratmıştır. Bu nedenle, Âdem ile Havva gerçekten tek bedendir.

İbranice kadın (İşsa) sözcüğü adam (İş) sözcüğünden türemiştir. O zamandan bu yana kadınlar kocalarının eti ve kemiğinden yaratılmamıştır elbette, ancak eşlerin yine de böyleymiş gibi davranması gerekmektedir. Havari Pavlos'un, eşlerin Rab karşısında nasıl olması gerektiği konusundaki sözleri şöyledir:

“Ey kadınlar, Rabb'e bağımlı olduğunuz gibi, kocalarınıza bağımlı olun. Çünkü Mesih bedenin kurtarıcısı olarak inanlılar topluluğunun başı olduğu gibi, erkek de kadının başıdır. İnanlılar topluluğu Mesih'e bağımlı olduğu gibi, kadınlar da her durumda kocalarına bağımlı olsunlar. Ey kocalar, Mesih inanlılar topluluğunu nasıl sevip onun uğruna kendini feda ettiyse, siz de karılarınızı öyle sevin. Mesih, inanlılar topluluğunu suyla yıkayıp Tanrısal sözle temizleyerek kutsal kılmak için kendini feda etti. Öyle ki, inanlılar topluluğunu,

üzerinde leke, buruşukluk ya da buna benzer bir kusur bulunmadan, görkemli bir biçimde kutsal ve kusursuz olarak kendine sunabilsin. Aynı şekilde, kocalar da karılarını kendi bedenleri gibi sevmelidir. Karısını seven kendini sever. Hiç kimse hiçbir zaman kendi bedeninden nefret etmemiştir. Tersine, onu besler ve kayırır, tıpkı Mesih'in inanlılar topluluğunu besleyip kayırdığı gibi. Çünkü biz O'nun bedeninin üyeleriyiz. Bunun için adam annesini babasını bırakacak, karısına bağlanacak ve ikisi tek bir beden olacaklar.” [22]

Demek ki bir erkek, eşini kendisinin bir parçası olarak görmelidir. Eşine şefkatsizce davranıyorsa, kendi bedenine karşı şefkatsizce davranır! Bir kadın, eşine sadakatsizlik ediyorsa, kendine sadakatsizlik eder! Evlilik, İsa ile kilisenin (inanlılar topluluğunun) meseli olmalıdır. Her evliliğin ideali, karı ile koca arasındaki sevgi ve saygıyla İsa ile ekilesinin ilişkisini yansıtmak olmalıdır. İsa, Havarilerin başı olmasına rağmen, onlara sevgisini ayaklarını yıkayarak göstermiştir. Erkek de evinde baskıcılıkla değil, yukarıdakine benzer şekilde şefkat ile vesayetini göstermelidir.

Ferisiler Hz. İsa'ya evlilik hakkında soru sordukları zaman Onun yanıtı şöyle olmuştu: “İsa şu karşılığı verdi: ‘Kutsal Yazıları okumadınız mı? Yaradan, ta başlangıçtan insanları ‘erkek ve dişi olarak yarattı’ ve şöyle dedi: ‘Bu nedenle adam annesini babasını bırakacak, karısına bağlanacak ve ikisi tek bir beden olacaklar.’ Şöyle ki, onlar artık iki değil, tek bedendir. O halde Tanrı'nın birleştirdiğini, insan ayırmasın.’” [23]

İsa'nın yanıtına nasıl başladığına dikkat ediniz: “Kutsal Yazıları okumadınız mı?” Sanki “Bu sorunun cevabı, hayatta bütün önemli soruların yanıtlarının yazıldığı yerde, İncil'dedir. Neden onu okumuyorsunuz?” dermiş gibi. İsa'nın atıfta bulunduğu paragraf, Yaradılış Kitabı'ndadır. Şöyle der:

“Sonra, ‘Âdem’in yalnız kalması iyi değil’ dedi. ‘Ona uygun bir Yardımcı Yaratacağım.’ ... Tanrı Âdem'e derin bir uyku verdi. Âdem uyurken, Rab Tanrı onun kaburga kemiklerinden birini alıp yerini etle kapadı. Adem'den aldığı kaburga kemiğinden bir kadın yaratarak onu Adem'e getirdi. Âdem, ‘İşte, bu benim kemiklerimden alınmış kemik, etimden alınmış ettir’ dedi. ‘Ona Kadın denilecek, çünkü o adamdan alındı. Bu nedenle adam annesini babasını bırakıp karısına bağlanacak, ikisi tek beden olacak.’” [24]

Kitab-ı Mukaddes'in bu iki paragrafı üzerinde iyice düşünersek çok şey öğrenebiliriz. İlk olarak

Hz. İsa'nın sözlerinden evliliğin ne olması gerektiğini öğreniyoruz: **iki insanın birleşerek tek beden olmasıdır.** Tanrı, kadın ile erkeğin evlilik çatısı altında birleşmesinin ikisinin de yaşadığı sürece sürmesini istemektedir. Evlilikte birleşmek Tanrı'nın buyruğudur. Dolayısıyla Tanrı'nın birleştirdiği, erkek veya kadın tarafından ayrılmamalıdır. Böylece evliliği; Tanrı'nın istediği şekilde bir erkek ile bir kadının ömür boyu birleşme olarak tanımlayabiliriz.

b. Dindar Çocuklar

Bu, tamamen Pavlos'un tek beden olma konusundaki açıklamalarından kaynaklanır. Ancak bu hikâyenin tamamı değildir. Peygamber Malaki, Tanrı'nın kadının neden kocasıyla tek beden olması gerektiğine dair başka bir neden daha verir:

“O yoldaşın ve evlilik antlaşmasıyla karın olduğu halde ona ihanet ettin. Tanrı sizi tek bden ve ruh yapmadı mı? Neden tek? Çünkü O kendisine özgü bir soy arıyordu. Onun için kendinize dikkat edin, hiçbiriniz gençken evlendiği karısına ihanet etmesin. İsrail'in Tanrısı Rab, ‘Ben boşanmadan nefret ederim’ diyor.” [25] Malaki'nin sözlerini takip etmek zordur. Bu nedenle bu ayetin cümle cümle açıklaması aşağıda verilmiştir:

1. Karınız, sizin iyi arkadaşınız ve eşiniz olmalıdır. Ona sadık kalınız çünkü onunla izdivaç ederken bir söz verdiniz (akd yaptınız).

2. Yaradılış Kitabı'nın öğretisini hatırlayınız. Tanrı, Havva'yı Âdem'in kaburga kemiğinden yarattı ki tek beden olsunlar. Böyle yapması gerekmezdi. Havva'yı, Âdem'i yarattığı şekilde yaratabilirdi.

3. Peki Tanrı neden bu yöntemi seçmiştir? Neden Havva'yı Âdem'in kaburgasından yaratıp onları tek beden yapmıştır?

4. Bunu çocukları için yapmıştır. Dindar, yani Tanrı'dan korkan evlatlar istemiştir. Böylece Tanrı, karı ile kocanın, ayrılmayacak beden gibi, çocuklarının Tanrı'ya hizmet edebileceği iyi bir ev sağlaması için ömür boyu beraber olmasını emreder.

5. Böylece her koca, karısına ömür boyu sadık kalmalıdır.

6. Tanrı, eşlerinden ayrılıp yenilerini alan erkeklerden nefret eder. Bu büyük günahkârlıktır çünkü Tanrı'nın evlilik kanununa aykırıdır.

c. Cinselliğin Yeri

Bir erkek ile bir kadın cinsel ilişkide bulduklarında tek beden olurlar [26]. Bu

nedenledir ki bir erkeğin karısından başkasıyla cinsel ilişkiye girmesi yasaktır ve bir kadın da aynı şekilde kocasından başka kimseyle cinsel ilişkiye girmemelidir. Tanrı'nın kanunu, yalnızca iki kişinin bir beden olabileceğini söylüyor. Bir erkek ya da kadın evlenmeden önce başkalarıyla cinsel ilişkiye girmemelidir. Evlilikten sonra eşlerinden başka kimseyle cinsel ilişkiye girmemelidir. Tanrı'nın cinsellikle ilgili kanunlarına karşı gelenler zina edenlerdir. Zina etmeye devam edenlerin, Tanrı'nın krallığında yeri yoktur [27]. Cinsellik de, ateş gibi Tanrı'nın insanlığa en büyük lütuflarından biridir. Eğer usulüne uygun kullanırsak, bize mutluluk getirir. Karı ile koca arasındaki cinsel yaşam, ikisine de mutluluk ve memnuniyet getirir. Ancak ahlaksız cinsellik, kontrol dışı alev gibidir. Kuvvetli yıkım gücüne sahiptir. Yuvaları yıkar, istenmeyen çocukların doğumuna yol açar ve AIDS gibi korkunç hastalıkların yayılmasına sebep olur. Daha da kötüsü, böyle davrananların, Tanrı'nın krallığından dışlanmasına neden olur. Cinsellik, ateş gibi düzgün kullanılmalıdır. Cinselliğin tek doğru yeri de evliliğdir. Pavlos'un kısaca ama öz olarak dediği gibi:

“Cinsel ahlaksızlıktan kaçın.” [28] Ve Solomon'un dediği gibi:

“Çeşmen bereketli olsun ve gençken evlendiğin karınla mutlu ol. Sevimli bir geyik, zarif bir ceylan gibi, hep seni doyursun memeleri. Aşkıyla sürekli coş. Oğlum, neden ahlaksız bir kadınla coşasın, neden başka birinin karısını koynuna alasın? Rab insanın tuttuğu yolu gözler, attığı her adımı denetler.” [29]

d. Sonsuz Yaşamın Ortak Mirasçılığı

Diyelim ki bir erkeğe, “Bir eş ne içindir?” diye sorduk. Bir erkek, “Çocuk doğurup onları yetiştirmek için” diyebilir. Bir diğeri, “Yemek yapmak ve ev temizlemek için” diyebilir. Bir başkası, “Kocasını cinsel anlamda tatmin etmek için” diyebilir. Ancak bu cevapların üçü de doğru değildir. Bir eş edinmenin başlıca nedeni bu üçünden de üstündür. Yaradılış Kitabı'ndaki ayet, bunu şöyle açıklar: Tanrı, erkeğin hayatını yalnız geçirmesini istemedi ve ona yardımcı olacak bir eş yarattı. Buradaki “yardımcı olma” yanlış anlaşılmalıdır. Bu, bir karının yemek pişirerek, erkeğe cinsel haz vererek veya çocuklarını doğurup onları yetiştirerek hizmet etmesi anlamına gelmez. Anlamı bundan fazladır. Havari Petrus'un, kocaların karılarına ne gözle bakacağı konusundaki açıklaması şöyledir.

“Ey kocalar, aynı şekilde siz de daha zayıf varlıklar olan karılarınızla anlayış içinde yaşayın. Tanrı'nın lütfettiği yaşamın ortak mirasçılığı oldukları için onlara saygı gösterin”. [30]

Yani bir Hıristiyan kadın saygı görmelidir. Sonsuz yaşamın ortak mirasçısıdır. Kocasının yanında duracak, onunla birlikte hareket edebilecek, Tanrı'nın sonsuz krallığı yolunda hayatları boyunca kocasıyla yardımlaşabilecek bir kişidir.

3. Evliliğin Gayesi

Evlilik akdi bir paratoner gibi rol oynamaktadır. İnsanı kötü huylardan ve harama giden yollardan kaçıdır. Bunlardan bir tanesinde evliliğin kutsal ve tek eşlilik esas olduktan sonra zina akdini önlemiş olur ki Kitabı Mukaddeste de önemli bir yer almaktadır. Erkeklerle ilişkiyi meslek haline getirmiş kadınlarla ilişki kurmanın yanlışlığı da Allah öğretisine değinmektedir. Çünkü Kutsal kitaba göre bir kadınla birleşmek, onunla tek vücut olmak demek ve bir kadınla tek vücut olmak onunla evlenmek manasına geliyor ki bu da Allah'ın öğretisine ters düşmektedir çünkü K.K göre tek evlilik esastır. Aynı zamanda böyle bir şey ailenin temelini sarsıtan bir şeydir. Elçi Pavlusa göre de böyle bir şeyi yapmak, evlilik dışı bir ilişkiye girmek, gendi vücutları ile Pazar yapan kimselerle yatmak günah olduğunu vurgulayıp üzerinde çokça durmaktadır. Kitabı mukaddeste şöyle geçmektedir:

“Yoksa bir genel kadınla bağlantı kuranın, onunla tek beden olduğunu bilmiyor musunuz? Çünkü Kutsal Sözde söyle yazılıdır. ikisi tek bir beden olacak, Rab'la bağlantı kuran da Onunla tek ruh olmuştur. Zinadan kaçın. İnsanın islediği başka her günah beden dışıdır. Ama zina eden öz bedenine karşı günah isler. Hem bedeninizin sizlerde bulunan Kutsal Ruh'un tapınağı olduğunu bilmiyor musunuz? Bu Ruh size Allah tarafından verilmiştir. Kendi kendinizi değilsiniz. Bir değer karşılığında satın alındınız. Öyleyse Allah'ı bedeninizde yüceltin. [31]

Kutsal kitabın öğretilerine göre insan sadece Kutsal Ruh'un etkisi ve yardımıyla kötü yolların kapılarını kapatabilir.

“Ama Allah'ın Ruhu gerçekten sizlerde konut kurmuş bulunuyorsa, bedeninizin gereksiz isteklerine uyararak yasamıyorsunuz. Tersine, Ruh bağlılığında olmanız. Mesih'in Ruhunu taşımayan kişi O'nun sayılamaz. Öyleyse, kardeşlerim, beden gereksiz isteklerine uyararak yaşamak için bedene

borçlu değiliz. Çünkü beden gereksiz isteklerine uyarak yasarsanız öleceksiniz. Ama Ruh aracılığıyla beden işlerini öldürürseniz yasayacaksınız. Çünkü Allah Ruhu'yla yönetilenler Allah'ın oğullarıdır." [32]

Kitaba Mukaddese baktığımız zaman zinanın yeri olmadığını açıkça görmekteyiz. "Zina etmeyeceksin." [33]. Kutsal kitap cinselliği evliliğin bir parçası olarak değerlendirmiştir ve veliler ancak kendi eşleriyle beraber olabilirler. Evliliğin bir gayesi de neslin devam etmesidir, eşlerin çocukları ve güzel bir aile hayatı olmalarıdır [34].

Zina akılda ve düşüncede başlar ondan sonra amele dönüşür, bu kötü ameli engelleyen ancak güzel ahlak ve davranışlarımızdır.

"Zina etmeyeceksin dendiğini duydunuz. Ama size derim ki, bir kadına istek duyarak bakan herkes o anda yüreğinde onunla zina etmiş olur." [35]

"Başka birinin karısı ile zina eden, komsusunun karısı ile zina eden adam, hem o, hem kadın mutlaka öldürülecektir" [36].

"Eğer bir adam başka bir adamın karısı olan kadınla yatmakta olarak bulunursa, o zaman kadınla yatan adam ve kadın onların ikisi de ölecektir" [37].

İncil'e de baktığımız zaman da aynı şekilde zinanın yasak olduğunu rastlamaktayız.

"Adamın biri İsa'ya gelip, 'Öğretmenim, sonsuz yasama kavuşmak için nasıl bir iyilik yapmalıyım?' diye sordu. İsa ona, iyilik konusunda neden bana soru soruyorsun?' dedi. İyi olan tek biri var. Yaşama kavuşmak istersen, O'nun buyruklarını yerine getir. 'Hangi buyrukları?' diye sordu adam. İsa su karşılığı verdi: 'Adam öldürme, zina etme, hırsızlık yapma, yalan yere tanıklık etme, annene babana saygı göster' ve 'komsunu kendin gibi sev [38].

"O'nun buyruklarını biliyorsun: Adam öldürme, zina etme, hırsızlık yapma, yalan yere tanıklık etme, kimsenin hakkını yeme, annene babana saygı göster" [39].

Kitabı mukaddesi araştırdıktan sonra görüyoruz ki zina bir günah olarak nitelendirilmiştir ve onu işleyen kimse de ağır kınanmıştır. Cezası ağırdır. Kısaca Kitab-ı Mukaddese göre zina haramdır.

4. Evlilikte İletişimin Önemi

İletişim, birbiriyle konuşmak ve diğerini dinlemek anlamına gelir. Konuşma tarzımız ile beden dilimiz bu iletişimin önemli parçalarıdır. İki inançlı evlendiğinde birbirlerine bağlandıklarını bilirler – İsa'nın ne dediğini bilirler:

"Şöyle ki, onlar artık iki değil, tek bedendir. O halde Tanrı'nın birleştirdiğini, insan ayırmazın." [40].

Bu birleşme birbirlerine karşı duygularıyla, birbirlerini memnun edişleriyle başlar ve sonra birbirine konuşmaya başlayınca ve yardımlaşmaya başlayınca sözleriyle ifade edilir. Birbirlerine ne kadar değer verdiklerini göstermek için gözleriyle, gülümsemeleriyle (veya kaş çatmalarıyla) ve dokunuşlarıyla iletişim kurarlar. Son olarak evli çiftler cinsel ilişkiyle iletişim kurar. Bu sadece çocuk yapmak için değildir, konuşmanın ve birbirine sevgilerini ifade etmenin bir yoludur. İnançlıların evlilikleri; İsa'nın sağlam temeli, bizim için yaptıkları ve bizim ona toplu teslimiyetimize dayanmalıdır. Mümkün olduğu ölçüde her gün İncil'den okumaya gayret ediniz ve sohbet, derin düşünme ve duaya zaman ayırınız. Bunların hepsi evliliğe güç katar. Sohbet ederken eşler birbirine karşı şefkatli ve kibar olmalıdır, birbirini önemseyip "teşekkür ederim" demeyi ihmal etmemelidir. Diğerinin iyi yanlarını görüp onları birbirlerine ve başkalarına karşı tanımak önemlidir. Şu üç önemli cümleyi hatırlamalıyız:

- "Seni seviyorum"
- "Özür dilerim"
- "Seni affediyorum"

Her evlilik inşili çıkışlıdır ve inançla ilişkilerimiz üzerinde birlikte çalışmalıyız. İlk anlaşmazlık ya da sorunda vazgeçmemeliyiz. Bu bir ömür boyu çaba ister ancak beraberinde birçok lütuf da getirir. Son olarak, Pavlos'un şu kelimelerini ezberleyip günlük yaşantımızda uygularsak, evliliğimiz harika şekilde gelişecektir:

"Sevgi sabırlıdır, sevgi şefkatlidir. Sevgi kıskanmaz, övünmez, böbürlenmez. Sevgi kaba davranmaz, kendi çıkarını aramaz, kolayca öfkelenmez, kötülüğün hesabını tutmaz. Sevgi haksızlığa sevinmez, ama gerçek olanla sevinir. Sevgi her şeye katlanır, her şeye inanır, her şeyi ümit eder, her şeye dayanır. Sevgi asla son bulmaz.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

İslâm hukukuna göre evlilik yapan tarafların haklarını güvence altına almak için düzenlemeler yapmak ve bu düzenlemeyi maslahat prensibi doğrultusunda zorunlu hale getirmek mümkündür. Aile, kişinin bakmakla mükellef olduğu kişilerden oluşan en küçük müessese olarak tarif edilir. Fakat modern çağda bu kişiler daha çok karı koca ve çocuklar ile sınırlı tutulmuştur. Hâlbuki İslam'a göre kişinin sürekli olarak bakmakla yükümlü

olduğu kişiler arasında, dede ve nine (kocanın babası ve annesi) de vardır.

Bir şeyi yaptığımız zaman onu bir gaye ile yapıyoruz. Bunun gayesi de kuşakları iyi yetiştirmek, ahlakı ve insani değerlerle donatmak. Mesela fertlerin ıslahı ailelerin ıslahı demektir. Ailelerin ıslahı da toplumun ıslahı demektir. Bu sebeple fertlerin doğup büyüdüğü aile yapısı çok önemlidir. Genel olarak İslam fıkhı çerçevesinde evliliğe bakıldığında şu temel unsurlar görülür:

Evlenmenin amacı, sadece erkekle kadının doğal duygularını doyurmaları değil, insanların üremesidir. Şehvet duygusu, neslin devamı için bir araçtır. Nitekim Hz. Peygamber: "Evleniniz, çünkü ben sizin çokluğunuzla diğer ümmetlere övüneceğim" cümlesiyle evlenmemin amacının üreme olduğunu belirtmiştir. Dediğimiz gibi insanlığın devamı, kadınla erkeğin beraberliğine bağlıdır. Bundan dolayı Kur'an'ı Kerim, insanları evlenmeye teşvik etmiş: "Allah size, kendinizden eşler var etti, eşlerinizden de sizin için oğullar ve torunlar yarattı ve sizi güzel şeylerle rızıklandırdı.

Başka önemli olan bir konu de evliliğin çeşitleridir. Şu şekilde bir ayırıma gitmede sakıncalı olmayacağına kanaatindeyiz.

Vacip evlilik: maddi durumu iyi olan, evi olan, geçimini sağlayabilecek kadar zengin, eşi ile beraber mutluluk ve itminan içinde yaşayabilecek olan kimsedir.

Mustehab evlilik: maddi durumları olan, aile geçimini sağlayabilecek kadar zenginliği olan ve aynı zamanda kendini harama düşmekten koruyabilen kimse.

Mekruh evlilik: eşine, çocuklarına nafakasını sağlamayan kimse, evliliği gerçekleşmiş olmasına rağmen o akdi ayakaltına alıp, kendini haramdan/zinadan korumayan kimse için mekruhtur.

Başka bir sınıflandırma da muteberlik açısından evlilikler: bunlar da sahih evlilik, fasid evlilik, batıl evlilik ve gizli nikâhtır.

Kitab-ı Mukaddeste ise evlilik, erkeğin ve kadının bir arada yaşamak, üzerindeki belli hakları yerinde getirme akdidir. Onlara göre, iki insan Allah huzurunda evlendiklerinde, Allah'ın nazarında onların, bir tek varlık oldukları kabul edilmekte, bu birliğe Allah'ın da katıldığına inanılmaktadır. Kitab-ı Mukaddesteki hükümlere göre evlenme şöyledir. Evlilik, bir erkek ile kadının birleşmesidir. Hayatlarının sonuna dek "tek beden" olurlar. Karı ile koca, birbirine eş olmalı ve Tanrı'nın Krallığı yolunda birbirine yoldaş olmalıdır. Hıristiyan

evlilikler mutlu ve kalıcı olmalıdır. Böylece çocuklar da Tanrı'ya hizmet etmek için yetiştirilecektir. Erkek ile karısı arasında cinsellik ikisi için de büyük nimettir. Ancak evlilik dışı cinsellik yanlıştır. Karı ile koca arasında iyi iletişim, mutlu evlilik için çok önemlidir.

Evliliğin neticelerine baktığımız zaman karı kocayı bir tek beden olarak görme, dindar çocuklar yetiştirme, neslin devamı gibi neticeler görmekteyiz.

Son olarak ta evliliğin gayesi ise şöyledir: Evlilik akdi bir paratoner gibi rol oynamaktadır. İnsanı kötü huylardan ve harama giden yollardan kaçındırır. Bunlardan bir tanesinde evliliğin kutsal ve tek eşlilik esas olduktan sonra zina akdini önlemiş olur ki Kitabı Mukaddeste de önemli bir yer almaktadır..

KAYNAKLAR

- [1] Cemil Liv, *İslâm Aile Hukukunda Evlilik Akdinin ve Boşanmanın Tescili*, (Ankara Doktora Tezi, 2014), s.45.
- [2] Hasan I Nahi, *Kur'ani i madhërishëm dhe kuptimet e tij në gjuhën shqipe*, (Tiranë:ISHMQI, 2010), s.77
- [3] İbrahim Džananovič, *Islamsko bračno pravo*, (Sarajevo: Gazi Husrevbegova Medresa, 1985), s.5
- [4] A.g.e. s.6
- [5] Nahl suresi: 72
- [6] Nur Suresi: 32
- [7] Müslim, *Rada*, Bab 17, Hadis: 64.
- [8] İbn Mace, *Nikâh* 5.
- [9] Luka, 16/ IS; Matta, 19/9; Kavâidü'l-Ahkâm, I /62
- [10] Rum Suresi, 21
- [11] Bekara Suresi, 187
- [12] Kenzü'l-Ummal, 16/276
- [13] İbn Mâce, *Nikâh* 4 (1/456)
- [14] Beyhaki, Sünen, 7/80
- [15] İsmail Köksal, *Hikmet-i Baliğa*, (İstanbul: Işık Yayınları, 2013), s.117.
- [16] A.g.e. 135.
- [17] Tirmizi, *Nikah* 6, Hâkim, *Müstedrek*, 2/200; Beyhaki, *Sünen-i Kübra*, 7/288.
- [18] Tekvin, 2/24; Matta, 19/3-6.
- [19] Nedim Bahçekapılı, *İslâm ve Kilise Hukuku Açısından Aile ve Evlilik*, Rotterdam: Avrupa İslâm Üniversitesi İslâm Araştırmaları, 2008, s.36.
- [20] *Yaratılış* 2;18-24.
- [21] Tekvin 1,27.
- [22] Efesliler 5:22-31.
- [23] Matta 19:4-6.
- [24] *Yaratılış* 2:18,21-24.
- [25] Malaki 2:14-16.
- [26] Korintliler 6:16.
- [27] Korintliler 6:9,10.
- [28] Korintliler 6:18.
- [29] Özdeyişler 5:18-21.
- [30] Petrus 3:7.
- [31] Korintliler 6;16-20.
- [32] Romalılar 8;9,12-14.
- [33] Çıktıs 20;14.

- [34] <http://www.hristiyan.net/hristiyanahlaki/5.htm>,(14.06.2016).
- [35] Matta 5;27-28.
- [36] Levililer 20;10.
- [37] Tensiye 22;22.
- [38] Matta 19;16-19.
- [39] Markos 10;19.
- [40] Matta 19:6.